

Faktorer som påverkar språkinläringen och integrationen hos somaliska kvinnor

En litteratur studie

Amina Yusuf

Examensarbete
Sociala området
2012

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	
Författare	Amina Yusuf
Arbetets namn:	Faktorer som påverkar språkinläringen och integrationen hos somaliska kvinnor
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas och Mia Gustavson
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>När man som invandrare flyttar till ett nytt land är nya landets språk nyckel till nya livet. Om man inte behärskar det nya språket blir det svårt med integreringen. Somaliska befolkningen i Finland är den tredje största invandrargruppen efter ryssar och ester. Många forskningar indikerar ett kommunikationsproblem hos somaliska invandrar-kvinnor. I detta arbete vill jag kartlägga vad språksvårigheten beror på samt hur det påverkar integrationen.</p> <p>Metoden i arbete har varit litteraturstudie. Materialen har samlats i olika data baser, sju artiklar valdes. Arbets centrala frågeställning lyder Vilka faktorer påverkar den somaliska kvinnans språkinläring och hur påverkar detta integrationen?</p> <p>De teoretiska referensramarna i detta arbete är diaspora, integration, Analfabetism. Somaliska kvinnans ställning i olika samhälle och hur det här förändrats med tiden.</p> <p>Igenom detta arbete har jag kommit fram att svårigheterna med andra språkinläringen är några resultat av flera faktorer. Det största problemet har visat sig vara hur mycket den somaliska och den västerländska kulturen avviker från vandrare. Det muntliga kommunikationssättet bland somalier och brist på tidigare utbildning hos de här kvinnorna.</p> <p>Slutsatser Jag har kommit fram till är att integrations utbildning behövas ökas, engageras och utvecklas. Jag har också kommit fram till att det finns ett behov av svenskaspråkig integrationsutbildning för de som vill lära sig svenska hellre än finska.</p>	
Nyckelord:	somaliska kvinnan, språksvårighet, integration, analfabetism.
Sidantal:	48
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	
Tekijä:	Amina Yusuf
Työn nimi:	Faktorer som påverkar språkinläringen och integrationen hos somaliska kvinnor
Työn ohjaaja: (Arcada):	Carina Kiukas ja Mia Gustavsson
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Kun maahanmuuttajana muutetaan uuteen maahan on uuden kielen oppiminen avainasemassa. Jos maahanmuuttaja ei hallitse uuden kielen uudessa maassaan on myös toivo kotoutumisesta useimmiten turhaa. Somali väestö suomessa on kolmanneksen suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa venäjän ja virolaisten jälkeen. Montaa tutkimuksia osoittavat kieli ja kommunikaatio-ongelmaa somalinaisten keskuudessa. Opinnäytetyöni tutkii mitkä tausta tekijät aiheuttavat eniten kielen oppetammis vaikeuksien näille naisille sekä kuinka kielen hallitsemattomuus voi vaikuttaa kotoutumisprosessin. Aikaisemman koulutuksen puuttuvuuden osuutta asiaan nostetaan myös esiin.</p> <p>Oppinäytetyön aineisto on saatu kirjallisuus menetelmällä, kirjallisuus on kerätty eri tietokantaa käyttäen. Työssä on käytetty seistemman artikkeleita ja yksi porogradututkimus. Oppinäytetyön teoreettiset suuntaukset ovat kotoutumisprosessi, diaspora, kirjoitustaidottomuus, somali naisen asema eri yhteiskunnissa, kotimaassa, diasporassa. Työni kautta tulini siihen tuloksen että toisen kielen oppimisvaikeus on monen tekijän yhteissumma, kaikkien suurin syyksi osoittautui somali kulttuurin ja länsimaiskulttuurien poikkeavuus toisistaan, suullinen kommunikaatio somalialaisten keskuudessa sekä naisten ja tyttöjen koulutuksen puuttuvuus Somaliassa.</p>	
Avainsanat	Somalalainen, somalinaisen asema, diaspora, Somalialainen, kielenoppiminen, kotoutuminen.
Sivumäärä:	48
Kieli:	Svenska
Hyväksymispäivämäärä	

INNEHÅLL

1	Inledning.....	7
1.1	Problemområde	7
1.2	Landet Somalia.....	8
1.3	Syfte	10
1.4	Central frågeställning	10
1.5	Avgränsning.....	10
2	Sammanfattning av tidigare Studier.....	11
2.1	Missnöje i vardagen.....	12
3	Val av METOD	13
3.1	Litteraturstudie.....	14
3.2	Kvalitetsgranskning	15
3.3	Analysmetod.....	16
3.4	Etisk aspekt	16
4	Teoretisk referensram	16
4.1	Integration.....	16
4.1.1	<i>Diaspora .....</i>	<i>18</i>
4.1.2	<i>Analfabetism.....</i>	<i>19</i>
4.1.3	<i>Integrationsförmåga.....</i>	<i>19</i>
4.2	Sociala relationer.....	20
4.2.1	<i>Den traditionella somaliska kvinnan .....</i>	<i>21</i>
4.2.2	<i>Somaliska kvinnans ställning i den somaliska kulturen.....</i>	<i>21</i>
4.2.3	<i>Somaliska kvinnans ställning i diasporan.....</i>	<i>22</i>
5	Litteraturgenomgång.....	23
6	Resultat	25
6.1	Bakgrundsförhållanden i hemlandet.....	25
6.1.1	<i>Variierande bakgrund bland somalierna .....</i>	<i>26</i>
6.2	Låg utbildningsnivå bland somalier	26
6.2.1	<i>Integrationsutbildning .....</i>	<i>27</i>
6.2.2	<i>Analfabetisk utbildningen .....</i>	<i>28</i>
6.3	Den sociokulturella kontexten i det nya landet.....	28
6.3.1	<i>Arbetslösheten.....</i>	<i>29</i>
6.3.2	<i>Tidslängden .....</i>	<i>31</i>
6.3.3	<i>Ålder .....</i>	<i>32</i>
6.3.4	<i>Brist på sociala nätverk .....</i>	<i>32</i>

6.3.5	<i>Det somaliska språket och den muntliga traditionen</i>	32
6.4	Den mansdominerade kulturen	33
6.4.1	<i>Könsbundna roller</i>	33
6.4.2	<i>Generationsbundna roller</i>	34
6.5	Sammanfattning av resultat.....	35
7	Diskussion	36
7.1	Resultatdiskussion.....	36
7.1.1	<i>Tolkning av resultat mot det teoretiska perspektivet</i>	38
7.2	Metoddiskussion.....	40
7.3	Avslutande diskussion.....	41
	Källor	44
	Bilagor	47

1 INLEDNING

Somalierna anlände till Finland som asylsökande i början av 1990- talet som följd av det inbördeskrig som ännu pågår i landet. I dag finns det 7393 varaktigt bosatta somalier i Finland. De som talar somaliska som sitt modersmål är 12 985. (Migrationsverket 2012) Detta innebär att somalierna utgör den största utlänningsgruppen i Finland efter ryssar, ester och svenskar. I Finland är somalierna också den största afrikanska och muslimska befolkningsgruppen. (Migrationsverket 2012) Kvinnornas andel var år 2000 över hälften av alla somalier i Finland (Tiilikainen 2000 s.94)

1.1 Problemområde

Flera undersökningar indikerar ett språkligt problem hos somaliska flyktingkvinnor (Wesslén 1999; Essén et al. 2001; Harper Bulman & Mc Court 2002; Davies & Bath 2001; Chalmers & Omer-Hashi 2002).

Undersökningar till varför det är så finns det inte så mycket av, vilket är anledningen till att detta arbete behövs och görs. När man som invandrare skall anpassa sig till ett nytt samhälle sker flera förändringar samtidigt. Att anpassa sig till ett nytt samhälle innebär att bemästra sitt liv i den nya miljön, hitta bostad, lära sig språket, hitta arbete och skapa socialt nätverk. I detta arbete kommer faktorer som påverkar språkinläringen och därtill integrationen hos somaliska kvinnor att undersökas. Jag kommer att lyfta fram varför somaliska äldre kvinnor har svårt med att lära sig språket i det nya landet. Undersökningen kommer att ta fasta på analfabetismen som en faktor. Jag har valt detta ämne dels för att det är ett aktuellt och viktigt ämne att förstå som blivande socionom, dels för att det har intresserat mig under en längre tid. Genom att lyfta fram de faktorer och orsaker som försvårar språkinläringen och därtill försvårar integrationen kan man förebygga utslagningen och marginaliseringen hos människor. Meningen är att kartlägga de centrala faktorerna som orsakar problemet. Förhoppningen är att genom detta bidra till en höjning av förståelsen för denna invandrargrups situation. Ytterst är temat något som ligger mig nära om hjärtat, kanske för att jag siktar på ett framtida arbete med invandrare. Teman är också bekant för mig som somalisk invandrarkvinna själv och kanske påverkades mitt ämnesval av att jag har ett invandrarperspektiv på ämnet, trots att jag kom till Finland som tonåring.

1.2 Landet Somalia

Somalia ligger mitt emellan Afrika och Asien; vilket gjorde landet till ett strategiskt viktigt ställe. Utomstående världsmakter har under längre tider varit intresserade av att få äga mark i landet, vilket hade lett till många olika konflikter. Även interna krafter i landet har deltagit till situationen som råder idag genom vilket många somalier tvingades till landsflykt. Det pågående kriget har hittills krävt hundratusentals dödsoffer. Landet Somalia i Afrikas horn har gränisar till Djibouti i nordväst, Etiopien i väst och Kenya i syd. I den 3000 km långa kusten möts Aden-viken och indiska oceanen. Landet omfattar 637 000 kvadrat km och består till största del av ett kargt samt öken likt område. Landet delas geografiskt i fyra zoner, det varma och torra slättlandet Guban längs nordkusten, Golis och Oogo som är fjällområde i norr och det höga slättlandet Haud som täcker största delen av landet. Landet bevattnas av floderna Juba och Shabeelle som också är de enda stora floderna. Banaadir i söder med storstäderna Marka och kismaayo är en kust område. Huvudstaden Mogadishu finns i Bennadir och med sina 1,7 miljoner invånare är den landets störta stad. (Virtanen 2008 s. 14-16)

Figur 1. Karta över Somalia

Norra området som nu kallas Somaliland blev självständigt från britterna den 26.6.1960. Den södra delen fick sin självständighet den första juli samma år från italienarna. Mohammed Siad Barre tog makten genom en oblodig kupp år 1960 och blev landets president. Den politiska situationen i landet förblev någorlunda stabil fram till 1991 då Barres regim störtades och oroligheter utbröt. (Virtanen 2008 s.14) Sedan dess har torka, sjukdomar, hungersnöd och krig plågat landet kontinuerligt. Över 450 000 somalier har tvingats fly från landet och centralregering saknas sedan 1991. (Virtanen 2008 s.14-16)

Om man jämför Somalia med andra afrikanska länder råder det en ovanlig enhetlighet. Somalierna har en religion, ett språk och ett gemensamt ursprung. Landets befolkning var år 2005 8,2 miljoner och i grannländerna Etiopien och Kenya finns det en stor mängd av somalier. (Virtanen. 2008 s.14-16)

Somalias officiella språk är somali, som andra språk används engelska, italienska och arabiska. Först år 1972 fick det somaliska språket sitt skriftliga format. Det att språket fick skriftliga format så sent hade lett till den starkt orala traditionen bland somalierna. Dikter, ordspråk och historier är en central del av somaliernas kultur och vardag. Muntlig kommunikation anses vara viktigare än skriftlig kommunikation i den somaliska kulturen. Detta förorsakar förvirringar bland somalier som lever i diasporan, där i olika samhällen meddelanden från myndigheterna ges i skriftligt format. (Virtanen. 2008. s. 14-16)

1.3 Syfte

Syftet med arbetet är att synliggöra faktorer som påverkar mest språkinläringen hos somaliska kvinnor i det nya landet samt hur det påverkar integrationen i det nya landet. Målsättningen är att kunna stöda, öka och främja den professionellas förståelse för kvinnors språkliga behov. Att främja kvinnors språkinläring är viktigt med tanke på deras och samhällets framtid. Risken finns att de blir utslagna och marginaliseras från samhället och det skall man som socionom förebygga.

1.4 Central frågeställning

Arbetets centrala frågeställning lyder

Vilka faktorer påverkar den somaliska kvinnans språkinläring och hur påverkar detta integrationen? Centralt i arbetet kommer att vara diaspora, somaliska kvinnans ställning i olika samhällen och hur det har förändrats med tiden, analfabetism, andraspråksinläring, integrationssvårighet, anpassningsprocess.

1.5 Avgränsning

Flera faktorer kan försvåra andraspråksinläringen hos de här kvinnorna och därtill hela integrationsprocessen. Många av de somaliska flyktingkvinnorna har erfarenhet av hot, förföljelse, traumatiska händelser och separation.

I detta arbete kommer de centrala faktorerna och deras inverkan på integrationen med tanke på språkinläringen att undersökas. Av egen erfarenhet är jag medveten om kvinnors språkliga problematik och detta vill jag undersöka.

Orsaken till att jag har valt somaliska kvinnor och inte invandrarkvinnor i allmänhet är för att avgränsa arbetet, så att det inte blir för stort vilket är också ett krav för examensarbetet enligt skrivguiden. Dessutom gäller det olika utgångsläge för olika invandrarkvinnor när det gäller att lära sig språket i det nya landet och därtill integrera sig i samhället. En i sitt hemland högt utbildad kvinna från Ryssland eller från Estland har helt annan utgångspunkt än en analfabetisk kvinna från Somalia.

2 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE STUDIER

Det största problemet som kvinnorna har i det nya landet enligt studierna gjorda av Degni (2006) Hassinen-Ali-Azzani (2002) har visat sig vara språkproblem. Enligt dessa vårdvetenskapliga studier var det brist på gemensamt språk med vårdpersonalen som mest påverkade vårdarnas attityder gentemot kvinnorna och den vård de fick. De kvinnor som hade ett gemensamt språk med vårdpersonalen var mer nöjda med den vård de fick än de som saknade gemensamt språk. Enligt Hassinen-Ali-Azzani (2002) var kommunikationssvårigheten det största problemet som hindrade kvinnorna att få den vård de behövde samt hindrade dem att använda hälsovårdstjänster. I studier framkom att kvinnorna hade svårt att förstå anvisningar, speciellt inom barnrådgivningen och vårdpersonalen uppgav osäkerhet inför det annorlunda kroppsspråket som de mötte hos somaliska kvinnor. I samma studier framkom också att man tidigare använde männen som tolk för sina hustrur, för att det inte fanns kvinnlig tolk men numera använder man sig av yrkestolk i de situationer som kräver tolk. Det är fortfarande vanligt att någon familjemedlem, granne eller en vän tolkar åt kvinnan i situationer som skulle kräva en yrkestolk.

I den tidigare forskningen uttrycktes språkproblemet som missförstånd och bristande tilltro. Språksvårigheten väckte hos kvinnorna rädsla, osäkerhet, känsla av hjälplöshet samt känsla av att man inte fick tillräcklig med information om olika saker som rörde

deras liv. Enligt studien gjorde språkproblemet också att kvinnorna upplevde att man talade över huvudet på dem och att man helare frågade tolken hur klienten vill ha det. De anvisningar som gavs till kvinnan hos t.ex. mödrarådgivningen gick direkt i papperskorgen eftersom kvinnan inte kunna läsa och eftersom mannen inte alltid var intresserad av att översätta. Tolken översatte inte alla gånger rätt vilket gjorde att kvinnan inte litade på någon utomstående tolk utan någon av hennes familjemedlem fungerade som tolk.

2.1 Missnöje i vardagen

Flera forskningar visar att somaliska kvinnor är missnöjda med sin vardag i Finland. (Tiilikainen 2003; Degni et al. 2006) I Tiilikainens studie har dessa kvinnor svårt att vänja sig den annorlunda miljön i Finland. Olika symptom som stress, huvudvärk, trötthet och tynande livslust är vanliga i somaliska kvinnors vardag. I studien förklaras orsakerna som ett fysiskt minne från kriget, men det förklaras också som svårighet att anpassa sig till det nya livet i Finland. Enligt Tiilikainen lider kvinnorna av t.ex. ensamhet, social isolering, depression, bristande stöd, oro för barnet, oförmåga att kunna hjälpa de släktingar som har det svårt i hemlandet, oro som moder och fostrare för barnet samt oro över att inte kunna språket i det nya landet är bland de största faktorerna som gör att kvinnorna är missnöjda med sin vardag. De lider av sviter från kriget, traumatiska upplevelser och förluster av olika slag, vilka också höjer misären.

En undersökning gjord av Hassinen-Ali-Azzani (2002) menar att somaliska kvinnor använder sig aktivt av hälsovårdstjänster, speciellt mödrarådgivning, eftersom en stor familj och högt barnantal värdesätts i den somaliska kulturen. Enligt Tiilikainen (2003) uppsöker kvinnorna aktivt lindrande medel för sina besvär och de använder sig av flera olika metoder, t.ex. transkulturella nätverk vilket betyder att man kontakter andra släktingar som befinner sig i diasporan och ber om hjälp av olika slag t.ex. ekonomisk hjälp. Att gråta inför mannen eller släktingar ses vara tecken på svaghet i denna kultur.

Tiilikainen menar att somalier i Finland förklarar sina sjukdomar traditionellt, religiöst, kulturellt samt med hjälp av nya modeller, vilka har elementär från Islam, Afrika och biomedicinsk läkekonst. Hon menar att i Finland ”förfinskas” sjukdomsförklaringarna.

T.ex. vad som tidigare förklarades som andebesättelse förklaras i Finland som stress, allergi, depression osv. Trots att kvinnorna inte alltid hittar förklaring till sitt fysiska och psykiska illamående är de ändå nöjda med vården i Finland.(Degni et al.2006; Hassinen-Ali-Azzani 2002). Enligt studier gjort av Pentikäinen (2005) Tiilikainen (2003) Är religionen en viktig del av somaliska kvinnors vardag i diasporan. Islam hjälper att behålla identiteten, lindrar lidandet samt minskar splittrandet i den nya kontexten. Enligt studierna är Islam ett mångfacetterat begrepp som kan tolkas på olika sätt.

Enligt studien av Degni et al. (2006) är låg utbildningsnivå bland kvinnorna en av orsakerna som påverkade deras liv i Finland. Låg utbildningsnivå bland somaliska kvinnor är en faktor när det gäller familjeplanering men i bredare perspektiv är låg utbildningsnivå en faktor för livets alla aspekter, speciellt då man skall lära sig ett främmande språk och därtill integreras till ett nytt samhälle.

3 VAL AV METOD

Enligt Nyberg (2000) är det skäl att argumentera för sitt val av metod. Litteratur studien har samma fördelar som kvalitativa studier. Man får tillgång till vad folk tycker och säger. Det finns också en nackdel med den sortens metod eftersom det inte blir rum för spontana reaktioner. Arbetet blir mer genomtänkt vilket kan ses både som styrka och som svaghet. Styrka för att man får en känsla av att arbetet är genomtänkt och grundligt bearbetat, svaghet kan det ses som då det inte finns spontana reaktioner med i arbetet och man får en känsla av att en del av det ursprungliga materialet hade gått förlorat. (Jacobsen 2007 s. 112-113) Syftet med litteraturstudien är att antingen skapa en översikt av forskningsresultat i ett ämne eller redogöra för en översikt för forskningsläget till ett kommande empiriskt arbete. (Friberg 2006 s.115)

Detta arbete är baserat på systematiskt val av vetenskapliga artiklar, rapporter samt undersökningar. Målen är att få perspektiv på det valda ämnet och hitta tillvägagångssätt samt ställa samman redan tillgängliga undersökningar och eventuellt redogöra för vidare undersökningar. Enligt Nyberg (2000) skall litteraturöversikten disponeras. jag kommer att göra det så att högt uppe skall det finnas det mer allmänna gällande forskningsområdet genom att jag refererar till det jag hittar om ämnet i allmänna uppslags-

verk, fackencyklopedier samt i ämnets handböcker. Sedan skall övergången till ämneslitteratur och speciella artiklar som behandlar ämnet specifikt ske gradvis och avslutar med egna slutsatser och konklusioner.

3.1 Litteraturstudie

Att skriva en litteraturöversikt innebär att man bygger sin teori på forsknings resultat som är gjort av andra forskare i trovärdiga källor. Det kan vara frågan om uppslagsverk, böcker, vetenskapliga artiklar, föredrag vid kongresser och andra publikationer. Enligt Nyberg (2000 s.98) är det också vanligt att använda sig av litteratur ur Internets olika databaser. I detta arbete undersöks centrala faktorer hos somaliska kvinnor som påverkar språkinläringen och integrationen i det nya landet. I detta arbete görs en litteraturstudie baserad på vetenskapliga artiklar, rapporter och böcker som beskriver ämnet i ett bredare perspektiv. Enligt Jacobsen (2007 s. 127) betyder litteraturstudie att använda sig av data som hade samlats av andra, vilket betyder att man använder sig av sekundärdata, det största problemet med sekundärdataanvändningen är att den ursprungliga forskaren hade anpassat materialet till sitt ändamål och att det hade gjorts en kraftig sällning redan innan man kan göra ett urval.

Allra först har sökningen skett manuellt och den s.k. snöbollsmetoden har använts vilket betyder att en undersökning ger en annan och på så sätt har det varit möjligt att hitta fram även andra nyttiga källor. Sökningen har också skett i sökportalen Nellis metasökning och databaserna som Academic research elit, Eric, Arto, Google Scholar, Arken och Helmet har använts. Sökningarna har gjorts på de två inhemska språken svenska och finska samt på engelska. Sökorden trunkerades. Litteraturen avgränsades till åren 2000- 2011, i vissa fall har annat år också gälat. Vidare har sökningen avgränsats till fulltext i den mån den funktionen hade varit möjlig. Sökorden har varit somali, emigrants, woman, invandrare & kvinna, women, invandrare kvinnor, language & barrier, somali & women, education, barrier, utbildning, nainen, koulutus, språksvårighet, Communication & skills, Kommunikation & färdigheter, diaspora, illiterate & somali, illitterat & somali, social. Sökorden användes både som enskilda sökord och i olika kombinationer.

3.2 Kvalitetsgranskning

Kvalitetsgranskning innebär att man inkluderar somliga artiklar och exkluderar andra med tanke på hur relevanta de är för det valda ämnet, syftet och de centrala ställningarna. Eftersom jag i arbetet kommer att använda mig av vetenskapliga artiklar är det skäl att granska kvaliteten av dem. Det sker genom att följande aspekter kontrolleras.

- Problemformuleringen
- Teoretiska utgångspunkter
- Bakgrunden
- Syftet
- Metodvalet
- resultat

Urvalskriterierna för artikels vetenskaplighet kontrolleras alltså genom att det finns abstrakt, bakgrund, metod, resultat samt diskussion och referenser.

Artikeln skall behandla somalier eller somaliska kvinnor i relation till integration. Artikeln skall vara skriven åren 2000-2011 och den skall vara tillgänglig i full text.

Den tidigare forskningen har begränsats till att omfatta somalier och somaliska kvinnor i relation till att lära sig språket i nya landet samt hur detta påverkar integreringen.

Eftersom teman språkinlärningssvårigheter hos somaliska kvinnor och sambandet till integrationssvårighet, är rätt så specifikt har även undersökningar som inte behandlar direkt detta problem men som behandlar t.ex. integrationssvårigheter hos somalier överlag tagits med. Undersökningar som behandlar processer som underlättar/försvårar integrationsprocessen har också tagits med för att skapa kunskapsgrund i det ämne som studien handlar om samt omständigheter som leder till att vissa människor inte lätt integreras och i och med det isoleras.

Litteratursökningen har främst avgränsats till forskningsbaserad litteratur inom det sociala området, men även forskning inom psykologi-vårdvetenskap samt socialmedicinskt område har inkluderats. Bara inhemska forskning har tagits med. Utifrån den litteratur som hittats har 7 forskning identifierats som relevanta. Alla är utförda i Finland. De flesta forskningarna är utförda åren 2000- 2010.

3.3 Analysmetod

Enligt Jacobsen (2007 s.135) kan materialet analyseras med hjälp av innehållsanalys. Att använda sig av innehållsanalys innebär att man strukturerar data under olika teman. Kategoriseringen sker så att delar av texten skall underställas olika rubriker eller problemställningar. Kategorierna skall fyllas med innehållet. Sedan skall likheterna sökas. Man skall räkna hur många gånger ett problem nämns, sedan skall likheterna och olikheterna sökas och till olikheterna skall det finnas förklaring.

3.4 Etisk aspekt

Också litteraturstudier skall göras etiskt. Man skall använda sig av sådana artiklar som godkänts av en etisk kommitté. Dessutom skall alla artiklar som använts presenteras och alla resultat i artikeln skall också helt och hållet presenteras. Det vore oetiskt att bara presentera den delen av resultaten som man är intresserad av. (Forsberg & Wengström 2003 s. 73)

4 TEORETISK REFERENSRAM

I detta kapitel ges definitioner på några av de begrepp som förekommer i studien, för att förtydliga dessa för läsaren. De begrepp som definieras är: diaspora, integration, analfabetism, socialt kapital och den somaliska kvinnans ställning.

4.1 Integration

Med integration avses de försök och utveckling hos individen som gör att man lättare kommer in i det nya samhället. Integrationslagens syfte ställer krav både på invandrarna och samhället. Invandrarna skall bevisa att de gör som samhället förväntar sig t.ex. lär sig det nya språket osv. Samhället förväntas möjliggöra de här försöken för individen. Enligt integrationslagen skall integreringen ske helst medan invandraren bibehåller sitt språk och sin kultur i det nya landet. (Forsander 2001) Ingen annan kan främja integreringsprocessen än individen själv, därför är individens eget initiativ centralt i processen. Integreringen är en tidskrävande och individuell process. (Suokonautio 2008. s. 12-13)

Enligt Alitolppa-Niittamo (1993 s. 38-39) innebär att integreras i ett nytt samhälle framför allt att lära sig samhällets språk. Om inte allt som verkar främmande i den nya miljön får en att känna sig förvirrad, får försöken att förstå det nya språket en att känna sig så. I sådan situation tvivlar individen på kommunikationen som förmedlas samt på sitt kunnande och kan inte uttrycka sig på önskat sätt p.g.a. det nya språket som man inte ännu behärskar. Det hjälper heller inte att individen konstant blir misstolkad och missförstådd av sin omgivning. Allt detta händer samtidigt som man vill fråga om så mycket som verkar främmande i den nya miljön samt samtidigt som man vill dela med sig av allt som man har varit med om i sitt gamla hemland. Enligt Alitolppa-Niittamo (1993 s. 38-39) glömmer omgivningen därför att det är fråga om en vuxen person som ansvarar för sitt liv och sina handlingar. På grund av all den misstolkning och missförstånd som uppstår i samband med att inte kunna språket i det nya landets hamnar personen i en ny situation där man känner sig som ett litet barn. Att acceptera den nya barnpositionen, men ändå försöka få information och lära sig samtidigt som man upprätthåller en egen vuxen identitet är en krävande process som den vuxna invandraren går igenom då man försöker anpassa sig till ett nytt samhälle. (Alitolppa-Niittamo 1993 s. 38-39)

Kulturell anpassning innebär en process där två kulturer är i direkt kontakt med varandra och som följd av detta sker förändringar i antingen den enas eller den andras kultur. Förändringen sker på individnivå så att personens eget beteendemönster förändras eftersom personen försöker anpassa sig till den nya miljön. Förändringar sker i individens identitet, värderingar och attityder. Förändringarna blir inte lika radikala i följande generation som för den första generationen invandrare. Kulturell anpassning innehåller begreppen integration, assimilation, separation och marginalisering. (Alitolppa-Niittamo 1993 s. 39; Forsander 2001)

Vidare menar Alitolppa- Niittamo (1993 s. 39) att invandrarnas anpassningsprocess börjar då individen anländer till det nya landet och försätter tills personen är i direkt kontakt med landets samhälle. Personen börjar någorlunda lära sig det nya landets språk, bekanta sig med det nya landets olika institutionsmodeller, sätter sina barn i landets skolor, klarar av sin vardag osv. Personen börjar så småningom anpassa sig till den nya mil-

jön. Detta innebär ändå inte att personen har förlorat sin identitet utan han/hon fortfarande är kurd eller somali.

Anpassningsprocessen är en dynamisk process som sker individuellt. Vardagen belastas av flera val. Invandraren funderar vilka som språk skall användas, vad som skall ätas, hur man skall klä sig, hur man skall bo osv. Val och möjligheter är ett resultat av personens egen självbild i sitt gamla hemland och sin nuvarande självbild i det nya landet. (Alitolppa-Niittamo 1993 s. 39)

Efter flera år eller tiotals år når personen en balans mellan den gamla och den nya kulturen. Anpassningen är individuell för olika personer, en del vill assimileras till den nya kulturen helt och hållet och vill inte bevara något från den gamla kulturen medan andra anser det viktigt att bevara den gamla kulturen och tar lite av den nya kulturen, en del hittar en balans mellan de här två extrema kulturella riktningarna medan en del kan förlora båda. Anpassningen sker också generationsvis, vilket innebär att andra generationens invandrare tar mera modell av den nya kulturen än av den första generationen. (Alitolppa-Niittamo 1993 s. 39)

4.1.1 Diaspora

Begreppet diaspora har flera olika definitioner. Ofta beskriver det situationer där en viss folkgrupp är tvingad att flytta från sitt land. Diasporan präglas vanligen av en upplevelse av att hemlandet är annanstans än där man bosatt sig och man längtar efter att få återvända till sitt gamla hemland samtidigt som man försöker anpassa sig till det nya landet. Man försöker anpassa sig till den nya miljön samtidigt som man försöker upprätthålla kontakten till det gamla hemlandet. Traumatiskt förflutet och en önskan att bevara en kollektiv identitet är vanligt bland ett folk i diasporan. Tidigare har begreppet kopplades främst ihop med judarnas församling, men nu mera användas det även om andra grupper av immigranter och invandrare. (Virtanen. 2008)

4.1.2 Analfabetism

Begreppet illitterat är ett mångsidigt begrepp som betyder att personen inte har haft tillräckligt utbildning i sitt hemland så att personen kan klara av information samhällets krav. Enligt utbildningsstyrelsen hör till illitterat begreppen också att personen inte kan räkna. En primärt illitterat person har aldrig gått i någon skola och kan därför inte läsa på något språk. En primärt illitterat person kan inte heller räkna.

En sekundärt illitterat person har i sitt hemland gått i skola lite och kan läsa på något annat språk än latin. Färdigheterna är ändå bristfälliga och duger inte i informations-samhället. Primärt och sekundärt illitterata invandrare kommer från sådana miljöer där skolgången inte är tillgänglig för alla och där alla inte har haft möjlighet att gå skola. I sådana miljöer har skriftlig information inte varit viktig för att klara av vardagen som det gör i Finland. (Utbildningsstyrelsen 2012)

4.1.3 Integrationsförmåga

Integrationsförmågan hos individen försnabbar anpassningsprocessen och hjälper invandrare att hitta balans mellan den nya och den tidigare kulturen. En invandrare med låg integreringsförmåga får svårighet med processen och kan lättare drabbas av emotionell stress.

Integreringsförmågan påverkas av individens egen personlighet så som demografiska egenskaper, t.ex. ålder samt hur mycket den tidigare kulturen liknar den nya. Också det nya samhällets förhållningssätt till invandrarna och kulturell kännedom underlättar integrationsprocessen. (Alitolppa–Niittamo 1993 s. 30-31)

De två kulturernas likvärdighet kan nämnas som en av de viktigaste faktorerna i processen. En invandrare från Sverige kan lättare anpassa sig till finsk kultur än en från Irak eller Somalia. Förutom kulturernas likvärdighet kan också det nya samhällets kännedom om invandrarens kultur underlätta processen. Också två individer från samma land kan integreras på olika sätt till en ny kultur. T.ex. en kontorsarbetare från en irakisk storstad

kan lättare integreras till finsk kultur än en från landsbygden. (Alitolppa – Niittamo, 1993 S. 30-31)

Demografiska egenskaper som personens ålder i flyttningskedet samt personens tidigare skolbakgrund spelar också en roll i anpassningsprocessen. På grund av den tidigare skolbakgrunden vill personen utmana sig själv genom att ytterligare lära sig det nya landets språk. Dessutom har en sådan person basfärdigheter för att lära sig ett främmande språk och klarar av det lättare än en som saknar dessa grundfärdigheter.

Å andra sidan kan en person som har skaffat sig utbildning i det nya landet men inte får ett arbete motsvarande sin utbildning lättare drabbas av frustration. (Alitolppa – Niittamo, 1993 s. 30-31)

Vissa individers psykologiska egenskaper hjälper personen att lättare anpassa sig till den nya kulturen; personer som är öppna, flexibla samt sociala kan med större sannolikhet möta risker och stå ut med besvikelser samt den osäkerhet som processen medför.

Paranoida egenskaper som misstänksamhet och misstro inför andra människor kan i sin tur fördröja processen eftersom det blir svårt för personen att skapa kontakter som kunde främja anpassningen. (Alitolppa – Niittamo, 1993, 30-31)

Alla de här psykologiska och demografiska faktorerna samt hur pass mottagligt det nya samhällets är för främmande människor och kulturer räknas till faktorer som bestämmer hur mycket stress det medför för individen. (Alitolppa–Niittamo 1993 s. 30-31)

4.2 Sociala relationer

Enligt Suokonautio ingår social kapital i gemenskapen i olika arenor som sociala, kulturella, symbolisk eller ekonomiska. Det skaffas genom att man deltar i olika aktiviteter som är vanliga i det nya samhället. I denna kontext är begreppet två dimensionellt, för det första handlar det om förtroende och självtillit då individen litar på egen förmåga att lära sig något nytt och ha nytta av det som man har lärt sig, för det andra handlar det om att man kan ha nytta av de erfarenheter som kan fås genom t.ex. arbetspraktik eller i språkkurser. Kommunikationen blir ett social kapital då det är frågan om att få tag på

information om olika möjligheter. I nätverket rör det sig mycket nyttig information. Individerna är de som måste bevara sitt sociala kapital och ta det i bruk. (Suokonautio 2008. s. 12-13)

4.2.1 Den traditionella somaliska kvinnan

Den traditionella somaliska kvinnan ser till att det praktiska arbetet fungerar. Den traditionella kvinnan inom den somaliska kulturen är den som uppfostrar barnet, lagar maten, tillverkar husgeråd, sköter boskapen, samlar bränsle och odlar växter. När nomadfamiljen byter lägerplats är det kvinnan som packar ihop hyddorna med alla tillhörigheter och sedan bygger upp dem igen på den nya lägerplatsen. (Virtanen 2008. S. 14-16)

Trots att den traditionella rollfördelningen i familjen ännu gäller blir ändå den somaliska mannen allt mer tvungen att delta i arbetet i hemmet. Numera är det inte sällsynt att mannen lagar familjens mat, att mannen sköter barnet eller att mannen är med i förlossningssalen, vilket aldrig var fallet i hemlandet. Denna förändrade situation förhåller kvinnor och män sig till på olika sätt. När en kvinna lär sig språket vill hon kanske inte längre ha mannen med i förlossningssalen, däremot vill kvinnan nog att mannen deltar i arbetet i hemmet, men då märker hon ofta att mannen inte kan laga mat eller att barnet hela tiden gråter då mannen sköter om det. Den nya situationen kan ibland medföra oenigheter och gräl mellan parterna. (Tiilikainen 2003)

4.2.2 Somaliska kvinnans ställning i den somaliska kulturen

Till den somaliska kvinnans primära uppgift hör att föda barn och ta hand om hemmet. Enligt Tiilikainen (2003) håller de traditionella könsrollerna på att luckras upp i diasporan. Rollfördelningen i den somaliska familjen har förändrats i och med att somalier befinner sig i diasporan. En sak som ofta skapar gräl och oro i somaliska familjer som befinner sig i diasporan är hur många barn familjen skall skaffa. Centralt i somaliska äktenskap liksom också i övriga muslimska äktenskap, är det viktigaste att få barn tillsam-

mans. Relationen till mannen blir allt viktigare då de naturliga sociala nätverken ofta är brutna i diasporan. Mannen engagerar sig mera i vården av hemmet och barnet än tidigare och det uppskattas av många kvinnor.

4.2.3 Somaliska kvinnans ställning i diasporan

Mannen i familjen respekteras och ses traditionellt som familjens överhuvud, auktoritet och försörjare, vilket innebär att han har sista ordet i olika beslut som rör familjen.

Rollfördelningen i den somaliska familjen har förändrats i och med att somalier befinner sig i diasporan, eftersom staten allt mer har hand om det ansvar som i hemlandet hörde till den somaliska storfamiljen. I diasporan blir familjens välbefinnande allt mer beroende av staten för gratis skola och dagvård för barnen samt gratis hälsovård. Denna förändring medför att mannen i familjen har mistat sin ställning som familjens överhuvud för familjens ekonomi. I samband med det har också den somaliska mannen mistat sin auktoritet i familjen. Denna förändring ställer krav på den somaliska kvinnan idag, eftersom som en följd av att många män stupat i kriget beräknar man att upp till 70 % av den somaliska familjens försörjare idag består av kvinnor. Detta förändrade den somaliska kvinnans ställning i samhället från och med 1990- talet framåt (Tiilikainen 2003 s.174)

Den förändrade sociokulturella kontexten ger också mer möjlighet till de somaliska kvinnorna som befinner sig i diasporan. (Tiilikainen 2003; Degni 2004)

Enligt Tiilikainen påminner de somaliska kvinnornas vardag mycket om de finländska kvinnornas vardagliga liv. (Tiilikainen, 2003)

Många somaliska kvinnor jämför sig idag med finska kvinnor. Finska kvinnor uppträder ofta upptagna och aktiva, också somaliska kvinnor har alltid haft en viktig roll främst i familjen och i hemmet, i diasporan blir också unga somaliska kvinnor intresserade av att utbilda sig och jobba utanför hemmet. En del somaliska kvinnor antar att fördelen med att ha kommit till Finland är en bättre ekonomisk ställning vilket ger kvinnan större frihet att påverka sin ställning i samhället samt att kunna hitta dagvård för sina barn så att de kan utbilda sig. (Tiilikainen 2003)

5 LITTERATURGENOMGÅNG

“Somalinaisten elämää Suomessa” En doktors avhandling av Marja Tiilikainen som är doktor från Helsingfors universitet, där hon forskar i somaliska kvinnor. Arjen islam är en doktors avhandling för vilken Tiilikainen har intervjuat somaliska kvinnor. Hon har gett ut många andra publikationer både ensam och med andra författare om somaliska kvinnor. Marja Tiilikainen kan man säga är pionjär i sitt arbete med somaliska kvinnor i Finland; i sina undersökningar har hon grundligt behandlat temat somaliska kvinnor och det som rör deras liv i Finland ur all perspektiv, man får omfattande information om fenomenet i denna bok.

“Somalidiaspora Suomessa – muutoksia, haasteita ja haaveita” Alitolppa-Niitamos och Abdullahis studie i verken Monietnisyys, yhteiskunta ja työ av Annika Forsander undersöks faktorer som påverkar somaliers integration i Finland. Faktorer som antingen hindrar eller främjar integrationen hos somalier behandlas på omfattande sätt.

“Erityistä tukea tarvitsevat aikuiset maahanmuuttajat ja kotoutumiskoulutus asi- antuntija puheessa” granskar integrationsutbildningens nytta för vuxna invandrare som är i behov av speciell undervisning. I undersökningen var man speciellt intresserad av sakkunnigas åsikter om saken, som planeringsansvariga myndigheter, lärarnas och handledarnas syn på saken. Undersökningens material har fåtts genom diskussionstillfällena ordnade för informanterna, där man ena gången hade ordnat diskussionstillfällena för personalen inom dagvård till vuxenutbildning och andra gången för personal inom vuxenutbildning som lärare och handledare för vuxna analfabetiska invandrare.

15 sakkunniga informanter från runt om i landet hade deltagit i undersökningen. Halvstrukturerad temadiskussion med fokusgrupp hade använts som metod. Temat i diskussionen hade varit hur väl denna metod tillämpar sig för personer i behov av specialundervisning. Till sin natur hade tillfällena varit diskussionstillfällena, där informanterna hade diskuterat och bytt erfarenheter, jämfört geografiska skillnader samt till sist funde- rat på lösningar och tillvägagångssätt. Materialet hade sedan analyserats med hjälp av innehållsanalys.

“Monikulttuurisuuden asettamat pedagogiset haasteet luku ja kirjoitustaidon opetuksessa” Av Minna Intke Hernández från Helsingfors universitet.

Undersökningens syfte är att utreda vilka krav analfabetismen ställer på inläringen. Undersökningens andra syfte är att utreda hurdana metoder som bäst främjar den anal-fabetiska vuxna invandrarens andraspråksinläring. Metodvalen i undersökningen hade varit enkätbaserad gruppintervju samt observation. 13 informanter har deltagit i under-sökningen. Alla informanter hade gått den analfabetiska kursens första modul, vilken omfattar 700 studietimmar hösten 2008, under tiden de deltog undersökningen deltog de i den andra modulen. Informanternas ålder hade varierat från 20 till 56 års ålder och de var från länderna Irak, Somalia, Kina, Jordanien, Niger och Marocko.

“Syrjintä kokemusten vaikutus maahanmuuttajiin” av Karmela Liebkind i sitt verk *Monikulttuurinen Suomi 2000*, tillsammans med Inga Jasinskaja-Lahti handlar om hur olika invandrare grupper upplever rasism i Finland samt vilken inverkan detta har på deras integration. Studien behandlar hur olika invandrare grupper upplever rasism, i vil-ken situation de upplever det, skillnader mellan upplevelsen av rasismen hos olika in-vandrargrupper samt hur det påverkar välbefinnandet och väl måendet hos gruppen. Undersökningen tog plats i huvudstadsregionen eftersom flesta invandrare bor i hu-vudstadsregionen och fokuseras på de 7 största invandrare gruppen i Finland, ryssar, Inkeri finner, ester, somalier, araber turkar samt vietnamer.

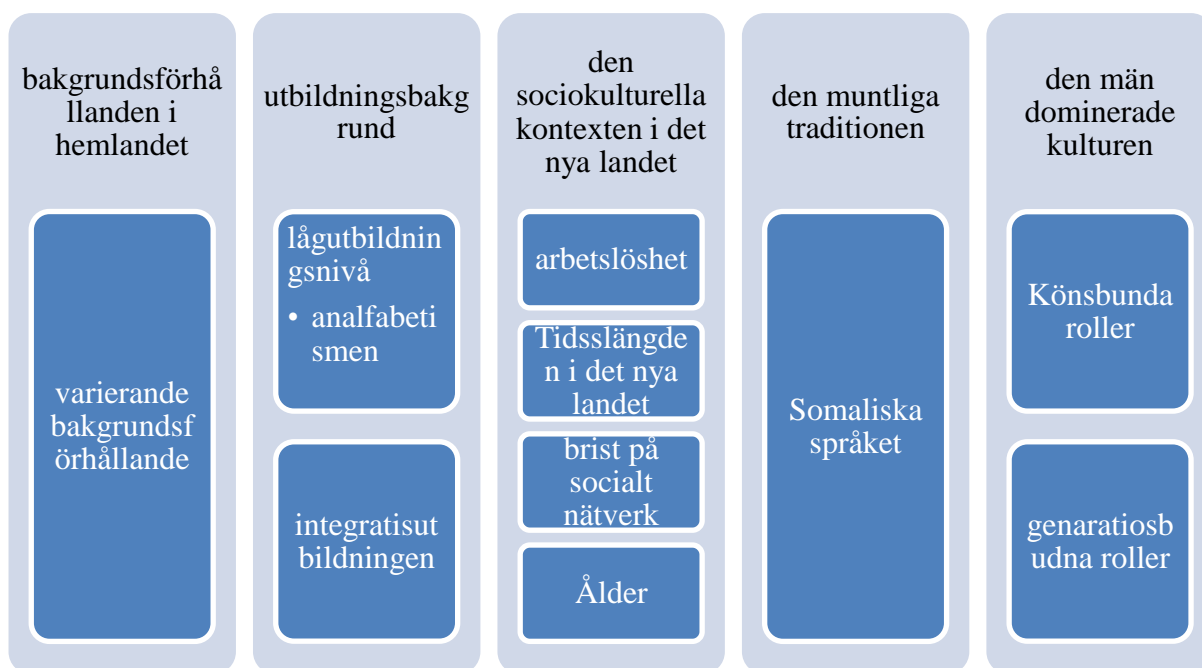
“Somalinaiset ja maahanmuuton kokemukset” av Marja Tiilikainen behandlar fak-torer som påverkar somaliska kvinnor och det som rör deras liv i Finland på ett kort och koncist sätt, det är en artikel medan den andra källan av Tiilikainen är en doktorsav-handling.

Jaana Suokonautio har i sitt licentiatarbete **”Palapelin palat paikoilleen”** undersökt in-tegrationsutbildningens betydelse för integrationen, syftet var att mäta vilken nytta in-tegrationsutbildningen ger för de invandrare som nyligen har kommit till Finland. Su-okonautios arbete *Palapelin palat paikoilleen* är en del av en europeiskundersökning.

6 RESULTAT

På basis av litteraturen skall de centrala faktorerna kartläggas, som ligger till grunden för att det finns ett flertal somaliska kvinnor som aldrig hade lärt sig det nya landets språk och som resultat av det har svårt med integrationen i det nya landet.

Figur 2 Resultatöversikt

6.1 Bakgrundsförhållanden i hemlandet

Somaliernas kultur, samhälle, utbildning och det att somalierna till största delen är från en nomadisk bakgrund medför svårigheter och utmaningar för somalier i diasporan eftersom den gamla kulturen och den nya avviker markant från varandra. Skillnaderna förklarar också kvinnors språkinlärningssvårighet, då primärt och sekundärt illitterata invandrare kommer från sådana miljöer där skolgången inte är tillgänglig för alla och där alla inte har haft möjlighet att gå skolan. I sådana miljöer har skriftlig information inte varit viktig för att klara av vardagen som det gör i Finland. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001, 134; Tiilikainen 2000 s.94)

6.1.1 Varierande bakgrund bland somalierna

Somalierna har kommit från varierande förhållanden i Somalia. En del hade kommit från utbildade medelklassfamiljer från storstäderna, en annan del från stora familjer på landsbygden där tillgången till utbildning icke existerade eller var mycket bristfällig och där t.ex. läs- och skrivkunskapen var lägst. Primärt och sekundärt illitterata somalier kommer ofta från landsbygden, där skolgången inte är tillgänglig för alla och där alla inte har haft möjlighet att gå skola. Det är också vanligt att inte kunna läsa eller skriva också i städerna, speciellt bland kvinnorna är det vanligt. I Somalia är inte skriftlig information lika viktig för att klara av vardagen som det är i Finland.

Det finns också en tredje del som hamnade mellan dessa två bakgrundsförhållanden.

Man måste komma ihåg att Somalia är ett utvecklingsland vilket betyder att skillnaderna mellan storstäder och landsbygdsliv inte avviker så mycket från varandra. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001, 134; Tiilikainen 2000 s.94)

6.2 Låg utbildningsnivå bland somalier

I Somalia var tillgången till utbildning begränsad, vilket gjorde att alla inte har haft jämlika möjligheter till utbildning. Speciellt hos dem som är från landsbygden är utbildningen bristfälligast. Den begränsade möjligheten till utbildning i hemlandet är orsaken till att allt flera somalier idag uppskattar mera utbildningen i diasporan och utbildar sig, hur som helst är det bra att komma ihåg att de som utbildar sig är ofta unga och medelålders somalier. Som det förekommer i litteraturen är det än idag vanligt i Finland att de som var marginaliserats från utbildningen i Somalia tenderar större risk att också marginaliseras från utbildningen i det nya landet. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001 s. 144; Tiilikainen 2000 s.94)

Somaliska medelålders kvinnor kan ofta inte tala finska eller svenska språket. (Tiilikainen 2000 s.96) De flesta äldre somaliska kvinnor har aldrig studerat på något språk och är därför illitterata. Att inte kunna läsa eller skriva försvårar dock språkinläringen.

Många av de kvinnorna har i Somalia gått någon koranskola, men färdigheterna är bristfälliga och största delen av kvinnorna är analfabetiska vilket innebär att de varken kan skriva eller läsa. I Finland är det ett krav att kunna läsa och skriva samt att kunna finska eller svenska språket för att man skall klara sig självständigt i samhället.

Då man skall lära sig flera saker på samma gång och därtill som vuxen är det svårare och i processen finns det en risk att tappa intresset för det hela. Somaliska äldre kvinnor vill ändå försöka lära sig finska språket och de vill integreras i det nya samhället. Därför måste man kartlägga vikten av specialundervisning och integrationsutbildningen betydelse för integrationen och för språkinläringen.

6.2.1 Integrationsutbildning

Integrationsutbildningen är avsedd för individer som inte på egen hand kan integreras i samhället. Till denna grupp hör analfabeter, hemmafruar, äldre och sådana personer med inlärnings svårigheter, samt andra grupper som befinner sig utanför arbetsmarknaden. Meningen med integrationsutbildningen är att ge färdigheter att klara sig självständigt i vardagen. För analfabeta personer finns det kurser anpassade till deras behov, där de sedan försätter till integrationsutbildningen.

Integrationsutbildningen i Finland ordnas i stort sett som arbetspolitisk utbildning där TE- byrån spelar en avgörande roll. Olika läroanstalter som Arbis och Aftongymnasier ordnar integrationsutbildningen för vuxna invandrare och den innehåller språklära, samhällslära, kulturlära om det finska samhället, för att erbjuda de vuxna invandrare som nyligen kommit till landet beredskap att kunna fungera på den finska arbetsmarknaden och i det finska samhället överlag. Finland har nu en längre tid utövat migrationspolitisk, och invandrarna är nyttiga för samhället, därför skall alla lära sig språket och integreras. (Pöyhänen et al. utbildningsstyrelsen 2007; Suokonautio 12-13)

Hur som helst har integrationsutbildningen fått kritik för sitt syfte, innehåll, ordningsansvarig, resultat och det har väckt debatter om att inte individuella behov hos individerna beaktas. Enligt tidigare studier upplever de somaliska kvinnorna ett kommunikationsproblem på t.ex. mödrarådgivningen. I de granskade studierna ansågs kommunikationsproblem vara orsaken till att kvinnorna inte fick den vård de upplevde sig behöva. Pöyhänen et al. menar att invandrare är olika och har sina individuella behov och detta borde observeras vid planering och genomförande av integrationsutbildningen, eftersom

det påverkar de vuxna invandrarna i behov av speciell undervisning som kallas analfabeter, hemmafruar, äldre och sådana personer med inlärningssvårigheter.

(Pöyhänen et al.)

6.2.2 Analfabetisk utbildningen

Det största problemet är brist på gemensamt språk, att lära sig läsa och skriva på främmande språk, brist på tidigare utbildning, att lära sig uttala och hitta motsvarande bokstav i det egna språket samt det att de åren man var mest mottaglig och sensitiv för inlärning har gått förbi är bl.a. faktorer som påverkar vuxnas invandrades andraspråksinlärning i det nya landet. Enligt den granskade litteraturen är styrkan hos vuxna elever livserfarenhet till skillnad från barnelever. Av de övningar som delats ut under kursens gång till eleverna visar sig favoriten vara skriftliga övningar, men de förhåller sig också positivt till de andra övningarna. Enligt undersökningen måste studier för analfabetiska vuxna personer vara mångsidiga, helhetsomfattande. Olika typers övningar stöder den analfabetiska personens inlärning. (Hernández)

6.3 Den sociokulturella kontexten i det nya landet

De första Somalierna kom till Finland på 1990- talet. Då skapades ett nytt rekord i Finlands migrationshistoria och debatten som väcktes har inte ännu slutat. Det att somalierna kom plötsligt, deras symboliska och annorlunda kultur som klädstil samt den synliga och annorlunda hudfärgen är bl.a. vad som orsakade debatten. Esa Allas i sin bok somalishokki (1991) beskriver färggrant vad som hände de två första åren. Händelserna de första åren satte stämpel på somalierna i Finland. Den negativa imagon från 1990- talet bär somalierna än idag, trots att många hade kommit långt, utbildat sig, fått arbete och är politiskt aktiva båda i Finland och i återuppbyggandet av Somalia. Man visste inte hur man skulle ta emot invandrare i Finland förrän somalierna och som ett resultat, är största delen av de kvinnor som inte än idag har lärt sig finska eller svenska de som kom under depressionstiden på 1990- talet. Detta på grund av att det var depression och eftersom man inte visste hur man överhuvudtaget kunde integrera invandrarna i Finland som man gör idag. Finlands invandrarhistoria är rätt så ung och man var inte van vid invandrarfrågor på den tiden. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001 s. 135; Tiilikainen 2000

s.94). Problemet ökades också av att själva somalierna som kom till Finland 1990- talet var rätt så traumatiserade av kriget och inte har varit någon lätt grupp av gäster, största delen av somalierna den tiden blev utanför samhället och var isolerade. Det finska samhället var inte lika mottagligt och öppet för olika kulturer på den tiden: Samhället har förändrats radikalt från den tiden. Somalierna var inte heller själva aktiva att söka sin plats i samhället utan de nöjde sig med att de äntligen anlände till en trygg plats. Man kan säga att problemet var dubbelsidigt.

6.3.1 Arbetslösheten

Enligt Suokonautio tenderar invandrare hamna i en lägre ställning på arbetsmarknaden efter att de hade kommit till ett nytt land, orsaken enligt Suokonautio beror på ”social kapital miss match” som uppstår i processer där invandraren ifrågasätter sin självtillit och eget kunnande i den nya kontexten. Kunskapen från det gamla hemlandet tål inte överflyttningsprocessen som uppstår då individen tvingas flytta från ett land till ett annat. Invandrarna tenderar i en sådan situation ta det arbete som de får och en del av yrkeskunskapen från det gamla hemlandet går förlorat. Därför hamnar invandrarna i arbetsmarknadsbranscher där de yrkesfärdigheter som behövs är begränsade och där lönen betydligt är lägre än majoritetens. I sådana branscher krävs inte språkkunskap eller andra yrkesrelaterade färdigheter så mycket. Branscherna är ofta etnospecifika, som tolk eller att vara kock i en etno restaurang, också städbranschen är en sådan där det finns många arbetstagare med invandrarbakgrund. (Suokonautio 2008 s. 12-13; Tiilikainen 2000 s.95)

Depressionstiden

Somalierna kom till Finland under depressionstiden på 1990-talet. Depressionen begränsade somaliernas möjlighet på den finska arbetsmarknaden, vilket väckte kritik i media. Det enda sättet somalierna kunde sysselsättas på var genom att producera service riktad till den somaliska befolkningen i Finland t.ex. att ordna religion eller somaliska språkkurser eller att bli tolk. Efter depressionstiden har arbetslösheten bland somalierna i Finland minskats och allt flera fick arbete inom olika branscher t.ex. städbranschen och som busschaufförer. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001. S. 134)

Arbetslösheten bland somalierna beskrivs som en låg och trög process. Trots att arbetslösheten bland somalierna under den senaste tiden har minskats är den ändå jämfört med många andra invandrargrupper hög. Den höga arbetslösheten beskrivs dels som majoritet befolkningens inställningar till somalier, dels som att somaliernas tidigare arbetserfarenhet och utbildning har visats sig vara svårtutnyttjade i Finland. (Alitolpa-Niittamo & Ali 2001, 134; Tiilikainen 2000 s.94)

Det också beror på att utbildningen hos somalier ofta var bristfällig eller icke existerande, vilket är orsaken till att allt flera somalier utbildar sig. Enligt studien studerar en fjärdedel av den somaliska arbetsföra befolkningen. Enligt Suokonautio upplever invandrarna ofta de yrkesfärdigheter som skaffades i Finland nyttigare än de som skaffades i det gamla hemlandet. (Suokonautio 2008 s.12-13; Tiilikainen 2000 s.94)

En somalisk man i Alitolpa-Niittamo & Ali studie (2001) beskriver situationen ungefär så här. Vi var ivriga och energiska, vi tänkte att nu börjar ett nytt liv, vi hade höga förväntningar, vi ville utbilda oss och till arbetslivet. Men den långa väntetiden i mottagningscentralen från två till tre år var passiverande och energin hade gått förlorat. Osäker blev man också av de blickar och den förhållning man fick. Någon reagerade till rasismen genom att de tappade sitt självförtroende och de tolkade situationer negativt, andra ville utmana situationen och ville inte lätt ge sig, en tredjedel bara syntes i egna kretsar och grupper. 1990- talets depression påverkade många med utbildning från Somalia, det var trist att arbete inte fanns, många hade studerat språket och förstod att systemet här var mycket annorlunda och att man måste börja från början. (Alitolpa-Niittamo & Ali 2001 s. 142)

Upplevelser av rasism

Studien av Liebkind och Jasinskaja - Lahti visar att upplevelsen av rasism avviker sig hos olika invandrare grupper, araber, somalier och turkar upplevde mest rasism än andra grupper av invandrare, det finns skillnader i vilken situationer de möter rasismen, somalier och araber upplevde rasismen mest i granskapet, i bussar och i restauranger där de inte slipades in. Ryssar å andra sidan upplevde mer vardags rasism än ester. Rasismens upplevelser skiljer sig också vid jobb sökning. Araber och turkar upplevde mest rasism vid jobbsökningen än ryssar, vietnamer eller somalier. Somalier å andra sidan upplevde service rasism än alla andra invandrare gruppen och araberna mera än vietnamer. Det finns också skillnader i tilltron till myndigheter, ester litade mest på myndigheterna medan somalierna minst. Förvånande nog de som upplevde mest rasism rapporterade minst stress reaktioner t.ex. araber och somalier som upplevde mesta rasismen rapporterade minsta stressreaktioner än t.ex. ryssar och ester. I studien stiger fram att ryssar ju längre de bor i Finland desto mer stress rapporteras bland dem medan för somalier är

det tvärtom. I studien bristande till tro till myndigheterna var starkt kopplad till stressorsaken som upplevdes. (Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000 s. 84-89)

Positiva upplevelser

Man kan ändå se att processen har gått framåt med tiden och att det hade hänt en positiv förändring. Idag är somalierna aktiva i samhället och allt flera somalier syns i media för sina olika insatser i samhället.

I Finland är somalierna aktiva att utbilda sig och att engagera sig i samhället och allt flera somalier har, eftersom det inte finns arbete, utbildat sig. I dag finns det mest studerande bland somalierna i Finland jämfört med andra invandrargrupper. Somalierna har grundat mest föreningar och organisationer både i Finland och i hemlandet jämfört med någon annan invandrargrupp i Finland. Många är också idag politiskt aktiva och ansluter sig till olika politiska partier i Finland t.ex. de grönas Zahra Ali Abdulla och Saido Mohamed. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001 s. 134;Tiilikainen 2000 s.96)

6.3.2 Tidslängden

Tidslängden man har bott i det nya landet är viktig i den bemärkelsen att man med hjälp av den kan granska anpassningsprocessen hos olika individer. Hur länge man har bott i det nya landet är viktigt eftersom integreringsprocessen är en individuell process som tar tid och tidslängden bestämmer långt hur väl personen hinner integreras.

Enligt studierna av Tiilikainen och Alitolpa-Niittamo & Ali är den höga arbetslösheten bland somalierna samt ålder bl.a. faktorer som påverkar integrationen hos somalier medan i Liebkind's studie ålder eller sysselsättning inte påverkade så mycket i alla fall upplevelsen av rasism. Däremot var kön och tidslängden som man har bott i det nya landet avgörande faktorer som påverkade upplevelsen av rasismen. Skillnaden kan förklaras med det att man har studerat problemet från olika perspektiv. Tiilikainen och Alitolpa-Niitamo & Ali har forskat i faktorer ur integrationens synvinkel medan Liebkind's och Jasinskaja-Lahtis studie hade undersökt upplevelsen av rasism.

6.3.3 Ålder

Ålder är en faktor som påverkar integrationen och initiativtagandet hos individen som försöker komma in i det nya samhällets sociala, ekonomiska och politiska nätverket. En utbildad ung vuxen med energi och flexibilitet har större chanser att navigera sig fram till olika möjligheter än äldre som saknar utbildning. En äldre person som redan en gång förlorat sin status och ställning drabbas lättare av tunga psykiska reaktioner och att börja från början känns som en krävande process. En sådan person satsar hellre på sina barn och känslan av att barnet skall klara sig i det nya landet blir viktigare. (Alitolpa-Niitamo & Ali 2001 s. 144; Tiilikainen 2000 s.94; Liebkind 2000 s. 80)

6.3.4 Brist på sociala nätverk

Somaliska kvinnors utbildning var betydligt sämre än mannens i hemlandet och så är det hos de kvinnor som flytt därifrån och som nu befinner sig i diasporan som Finland. Somaliska äldre kvinnor har svårt att skapa kontakt till majoritetsbefolkningen och har därför svårt att lära sig språket. För att kunna lära sig språket behöver man tala så därför är det viktigt att man har någon mänska som man kan öva språket med. Kvinnorna har dock inte något nätverk till det övriga samhället då de ofta befinner sig utanför arbetslivet samt de andra arenorna där man kunde tänka sig hitta vänner. (Tiilikainen 2000 s. 96)

6.3.5 Det somaliska språket och den muntliga traditionen

Det somaliska språket största framgång anses vara det starka muntliga språket, dikter, ordspråk och sagor, vilka bevaras genom att de muntligt berättas för nästa generation. Som tidigare nämndes skrivs det somaliska språket först från 1972. Trots att språket har fått sitt skriftliga format är ändå idag verbal kommunikation viktigt och centralt sätt att kommunicera bland somalierna. Analfabetismen bland somalierna och en vana att hellre använda verbal än skriftlig information försvårar informationsutbytet och integrationen mellan somalierna och det övriga samhället. I den somaliska kulturen är man inte van att skriva språket utan man talar det. Somalierna i Finland får information av olika slag t.ex. om utbildning genom att fråga eller diskutera med andra somalier, till skillnad från finnarna som läser det i tidningen, på internet eller ser det i tv. Somalierna följer hellre

vad andra somalierna gör och berättar om sina erfarenheter. De läser inte det i böcker, utan hör det från andra. Detta bl.a. bevisar att Somalia är en muntlig nation.(Alitolppa-Niittamo-Ali s.139-140; Tiilikainen 2000 s.96)

6.4 Den mansdominerade kulturen

Landets mansdominerade kultur kommer till uttryck i flickornas och kvinnornas utbildning/skolning. Tidigare hade man stora familjer och litet att försörja sig med, om man överhuvudtaget hade möjligheten att sätta sina barn i skola blev det ofta pojken snarare än flickan som fick möjligheten. (Tiilikainen 2000 s.96)

6.4.1 Könsbundna roller

Kön är viktigt i den bemärkelsen att man med hjälp av det kan granska anpassningsprocessen hos olika individer. T.ex. de första somalierna som kom till Finland på 1990-talet var till största delen utbildade unga män, det fanns också kvinnor, familjer och de som var mindre utbildade med i bilden. (Alitolppa-Niittamo & Ali 2001 s. 144; Tiilikainen 2000 s.96) Denna grupp hade själv eller med familjens ekonomiska hjälp sökt sig till bättre liv annanstans då det i hemlandet inte var möjligt längre på grund av kriget. Denna grupp hade inlett en ökad invandring av somalier i Finland genom familjeåterförening. De följande grupperna hade varierande bakgrund i sig i jämförelse med den första gruppen, de var mest kvinnor och barn samt mindre utbildade. (Alitolppa-Niittamo & Ali 2001 s. 144)

Förändrade könsbundna roller är en faktor i den bemärkelsen att bristfällig språkkunskap medför att kvinnan på ett nytt sätt blir beroende av sin man. Om mannen har bott i landet en längre tid och kvinnan genom familjeåterförening nyligen kommit till landet blir hon direkt beroende av sin man och får information genom honom. Det finns också tvärtom fall där mannen blir beroende av kvinnan men då är beroendegraden mindre än när kvinnan är beroende av mannen. En somalisk man som klarar sig på engelska kanske inte vill lära sig finska, eftersom han upplever att han klarar sig lika bra på engelska, däremot blir en kvinna vars engelska är bristfällig tvungen att lära sig finska. Att lära sig finska språket ger kvinnan en slags frihet, nya möjligheter och självständighet. Om hon lär sig språket uppmuntrar det vidare till utbildning och utbildade somaliska

kvinnor är aktiva i samhället som de lever i, t.ex. i arbetslivet, samtidigt som de försöker påverka situationen i hemlandet på många olika sätt men främst ekonomiskt att skicka pengar till familjemedlemmar och släktingar som har det svårt i hemlandet är varje somalisk kvinnas ansvar. (Tiilikainen 2003 s. 173-174)

6.4.2 Generationsbundna roller

Somaliska barn lär sig språket fortare än sina föräldrar i daghem och i skolor. Om inte föräldrarna kan språket eller om de är analfabetiska blir de beroende av sina barn som tolkar för dem för olika ärenden hos myndigheterna. Barnet fungerar som tolk och får en slags makt över sina föräldrar. I samband med tolkningen kan det uppstå pinsamma situationer vid t.ex. läkarmottagningen då föräldern inte vågar berätta omfattande om sina intima besvär eftersom barnet hör och tolkar.

Den traditionella rollfördelningen kan också begränsa kvinnans möjlighet att delta i språkkurser och andra utbildningar. Traditionellt sett är den somaliska kvinnans naturliga ansvar att vara gravid, att sköta hemmet och barnet. Denna rollfördelning kan i det nya samhället begränsa kvinnans möjlighet att lära sig språket i det nya landet och kan till och med utesluta många andra skolningar och jobbmöjligheter. (Tiilikainen, 2003, 173-174)

Detta gäller ofta de kvinnor som har kommit till landet i vuxen ålder och som inte kan språket eller inte har något arbete. De yngre kvinnorna har bättre anpassat sig i Finland och också i andra europiska länder. (Tiilikainen 2000 s.96)

Ofta antingen arbetar eller studerar de som unga finska kvinnor i samma ålder. De flesta arbetar inom social- och hälsovårdsbranschen och många fungerar också som tolk. (Tiilikainen 2000 s.96)

Då man väljer utbildning eller inriktning måste man fundera på vilka arbetsmöjligheter det finns inom branschen i framtiden. Den osäkra framtiden medför många bekymmer för den unga somaliska kvinnan och kan i vissa fall till och med utesluta hennes eget drömyrke då man måste tänka på att det i framtiden skall finns jobb i Finland. När man är en mörkhyad muslimsk kvinna är det inte så självklart att man hittar arbete som motsvara ens utbildning utan man skall noggrant välja utbildning där det i framtiden kan finns arbete, vilket är inte samma som drömyrket.

6.5 Sammanfattning av resultat

Somaliernas kultur, samhälle, utbildning och det att somalierna till största delen är från en nomadisk bakgrund medför svårigheter och utmaningar för somalier i diasporan.

Somalierna har kommit från varierande förhållanden i Somalia. En del har kommit från utbildade medelklassfamiljer från storstäderna, största delen kom från stora familjer på landsbygden där tillgången till utbildning var bristfällig och där t.ex. läs- och skrivkunskapen var lägst. Många av de somaliska äldre kvinnorna saknar läs- och skrivfärdigheter helt och hållet p.g.a. brist på tidigare utbildning i hemlandet. De flesta somaliska äldre kvinnor som idag befinner sig i Finland och i andra västerländska länder har aldrig haft möjlighet till formell utbildning. Detta medför svårigheter i samband med andraspråksinläringen samt försvårar integrationen i det nya landet.

Överhuvudtaget vet man inte vid den åldern av livet hur man skall orientera sig till utbildning, trots att tillgången till utbildning är möjlig för alla åldrar i det nya landet. Den muntliga traditionen hos somalier och det starkt orala somaliska samhället är bl.a. faktorer som gör att somalier överlag har svårt att integreras i olika samhällen där skriftlig information är viktig. I Somalia har inte skriftlig information varit lika viktig som i andra länder. Kvinnorna är ofta isolerade med sina svårigheter. De är arbetslösa och det sociala nätverket till majoritetsbefolkningen är brutet. De har ingen att öva språket med eller lära sig den nya kulturen av. Detta enligt litteraturen är största hinder till integrationen. Somaliska barn lär sig språket fortare än sina föräldrar i daghem och i skolor. Om inte föräldrarna kan språket eller om de är analfabetiska blir de beroende av sina barn som tolkar för dem för olika ärenden hos t.ex. myndigheterna. Barnet då den tolkar och får en slags makt över sina föräldrar. Då barnet tolkar kan inte föräldrarna berätta omfattande om sina besvär vid t.ex. läkarmottagningen.

I Finland är det ett krav att kunna läsa och skriva samt att kunna finska eller svenska språket för att man skall klara sig självständigt i samhället. Därför måste man kartlägga vikten av specialundervisning och integrationsutbildningens betydelse för integrationen och för språkinläringen.

7 DISKUSSION

I diskussionsdelen har jag valt att dela diskussionen i tre delar. En resultatdel, en metoddiskussion och en avslutningsdiskussion.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet i mitt arbete var att kartlägga faktorer som gör att somaliska äldre kvinnor har svårt med att lära sig språket i det nya landet och därtill får svårt med integrationen till det nya samhället. Målsttningen var att därtill också öka förståelsen för kvinnors inlärningssvårighet och på så sätt bidra till en höjande

För att nå syftet har jag använt mig av följande frågeställning *vilka faktorer påverkar mest kvinnans språkinläring och hur påverkar detta integrationen hos de här kvinnorna?*

För att få svar på mina frågor har jag sökt hur problemet beskrivs i olika källor. Det mest förekommande problem som försvårar språkinläringen och integration kan nämnas hur mycket den västerländska kulturen och den somaliska kulturen avviker från varandra. Det två samhällenas uppbyggnad skiljer markant från varandra. Den somaliska kvinnan t.ex. integreras bättre i arabsamhällena, där religionen är den samma som i Somalia. Om något i den nya kulturen påminner om något eget, är det lättare att prova sig fram i det nya samhället och integreras. Andra faktorer som kommer fram i litteraturen är den muntliga traditionen hos somalier, arbetslöshet, bristande tidigare utbildningsbakgrund, tidslängden i det nya landet, ålder, samt brist på socialt nätverk till majoritetens befolkning.

Med tanke på de faktorer som gör att kvinnorna har svårt med språket och det att språket är nyckel till en lyckad integration är det ett faktum att de inte integreras.

För att kunna främja kvinnors integration måste man först veta vilka metoder som främjar deras språkinläring. I detta arbete har jag tagit fasta på de centrala faktorerna som gör att kvinnorna har detta problem. Genom att man är medveten om hur de här faktorerna påverkar inläringen och integrationsprocessen, kan man söka metoder och lösningar som möter behovet och på så sätt avlägsna faktorerna.

Många somaliska äldre kvinnor har aldrig hållit en penna i sin hand och nu skall de göra det, samtidigt som det somaliska folket är splittrat runt om i världen, befinner sig på okända platser och är traumatiserat av kriget i hemlandet. Samtidigt som de åren man var mest sensitiv för inlärning har gått förbi och samtidigt som de lär sig läsa och skriva samt lär sig ett nytt språk, ny kultur, nytt samhälle.

Integration och nackdelar med den analfabetiska undervisningen för vuxna invandrare

I Finland har ofta integrations utbildning ordnats i form av arbetsmarknadsutbildning där TE- byrån spelar en avgörande roll. Finland har nu en längre tid övat migration politik, och invandrarna är nyttiga för samhället, därför skall de integreras och få arbete. Suokonautio menar att integreringsprocessen kräver att invandrarnas socialkapital tas i bruk, vilket är olika färdigheter, kännedom om det finska samhället och utbildning. Utbildningen främjar integreringen med hjälp av språkutbildning samt ökar kunskapen om det finska samhället. Men detta räcker inte om individens eget intresse inte är med i processen, därför skall integreringsprocessens fokuseras på individen. (Suokonautio 12-13)

Tyvärr finns det i huvudstadsregionen brist på integrationsutbildning samt brist på undervisning för analfabetiska vuxna. En nackdel är också att det hela är för byråkratiska för en analfabetisk person att gå igenom. Kurserna är för korta vilket gör att vuxna illitterata personer inte har nytta av hela kursen eftersom de inte hinner lära sig något. Därför är det bra att vara medveten om att undervisningen av vuxna analfabetiska kräver framförallt tid. Det saknas också en kontinuerlig läroprocess. Dessutom är det en nackdel att själv hitta kurserna och anmäla sig på egen hand via internet, vilket de inte gör eftersom de inte kan läsa eller skriva eller använda internet. Detta ökar risken att kvinnorna inte hittar fram till språkkurser och de lätt blir utanför undervisningen samt andra aktiviteter som kunde främja deras språkinlärning och integration.

Man kan inte förvänta sig att någon illitterat vuxen invandrare som varken känner till samhället eller systemen hittar kurserna på internet, anmäler sig till dem och deltar i inträdesförhör. Risken ökar att de inte hittar fram till de här kurserna och tenderar därför bli utanför hela undervisningen och därtill marginaliseras från samhället, vilket betyder att tröskeln behöver vara lägre.

Stödåtgärder

Stöd som behövs är specialundervisning för analfabetiska vuxna invandrare som skall lära sig nytt språk, undervisningen behöver vara helhetsomfattande, individuell och tillräckligt lång. Lärarna skall vara samma och specialiserade på vuxnas analfabetiskas undervisning som skall lära sig förutom att läsa och skriva ytterligare ett nytt språk. Kurserna bör vara tillräckligt långa och grupperna mindre så att det blir rum för individuell handledning samt att läraren lättare kan följa elevernas inlärningsprogress. Undervisningen för sådana grupper behöver innehålla variation. Olika uppgifter stöder varandra, t.ex. arbetspraktik är ett bra sätt att främja språkinläringen samt främja integrationsprocessen. Handledningen är viktig för att hjälpa eleverna att hitta sådana kurser som bäst svarar mot deras behov. Stöd behövs också med att hitta någon som man kan öva språket med från majoritetsbefolkningen. Som det förekommer i resultaten av litteraturen, har många av kvinnorna svårt att skapa kontakt till majoritetsbefolkningen då de ofta befinner sig utanför arbetslivet och inte får kontakt med majoritetsbefolkningen. Med tanke på det vore det viktigt att de skolor som ordnar språkkurser har kontakt till olika föreningar och organisationer som producerar sådan service som stödpersoner och kan handleda kvinnorna fram till dem. Organisationer och föreningar som producerar sådan service är t.ex. Röda Korset. Att hitta någonativ talande vän som man kan öva språket och livet i det nya landet med är mycket viktig också med tanke på integrationen. Först då man är i direkt kontakt med samhället som man lever i kan man integreras och därför är det viktigt att man har vänner från majoritetsbefolkningen. Om man inte har de här sociala nätverken kan alla försök vara förgäves.

7.1.1 Tolkning av resultat mot det teoretiska perspektivet

Den teori som kommer fram genom centrala begrepp om diaspora, integration och analfabetism och studiens resultat korrelerar med varandra. De främsta faktorerna som beskrivs i de olika artiklarna hänger ihop med teorin om integration. Resultaten i denna studie visar att problemet inte är att somaliska äldre kvinnor skulle vara lata i sina försök att anpassa sig till det nya samhället, utan det finns flera faktorer som försvårar försöken. De största svårigheterna hos somalier som påverkar integrationsprocessen är hur mycket den somaliska och den västerländska kulturen skiljer sig från varandra. Somalierna är till största delen från en nomadisk bakgrund, det finns också variation somalier-

na sinsemellan vad det gäller bakgrundsförhållanden i hemlandet, hurdana bakgrunds-
förhållanden man har haft påverkar livet i det nya i hemlandet. Avgörande företeelse
som kommer fram i artiklarna som orsakar kulturell smärta och som påverkar språkin-
läringen och integrationen är också det orala kommunikationssättet som somalierna
hellre använder sig av. Den muntliga traditionen bland somalierna har försvårat inform-
ationsutbytet mellan somalier och de nya samhällena. Enligt teorin om integration av
Alitolppa-Niitamo (1993) är de två kulturernas likvärdighet en viktig aspekt med tanke
på integreringen. T.ex. en invandrare från Sverige kan lättare anpassa sig till den finska
kulturen än en somalisk kvinna från den somaliska landsbygden.

Låg utbildningsnivå bland somalier är en av faktorerna som påverkar integrationen hos
somalier. Utbildningen hade inte varit tillgänglig för alla i hela landet vilket ledde till att
en del är väl utbildade medan en annan del helt och hållet saknar formel utbildning.

Detta överensstämmer även med utbildningsstyrelsens definition av analfabetismen, där
primärt illitterata personer inte alls har gått i någon skola. En illitterat person kan inte
heller räkna. Illitterata invandrare kommer från länder där formell utbildning inte finns
för alla och där skriftlig information inte har varit lika viktig som i de västerländska
länderna. Somalierna anlände till Finland på 1990- talet, p.g.a. kriget i Somalia som
asylsökande. Den ekonomiska situationen i Finland var dålig på den tiden. Det att soma-
lierna kom plötsligt, med en annorlunda och symbolisk religion, klädstilen och kulturen
samt den synliga hudfärgen väckte debatt i det finska samhället. Den ekonomiskt svåra
situationen som Finland befann sig i den tiden hade provocerat situationen ytterligare.
Den negativa bilden från 1990- talet där de två kulturerna krockade i tider då den eko-
nomiska situationen i Finland inte var den bästa möjliga genom vilka Somalierna blev
utan arbete och som följd av det utförde en del kriminellhandlingar bestämmer långt
samhällets förhållningsätt mot somalier än idag vilket hade allt sedan plågat somaliernas
imago i det finska samhället. Detta även bekräftas av Alitolppa-Nittamo beskrivning av
integrationsprocessen och genom vilka nya samhällets förhållningsätt är avgörande för
integrationen. En öppen förhållning till invandrare och kännedom om olika kulturer
uppmuntrar invandraren att prova sig fram i det nya samhället och främjar integrationen
hos olika individer folkgrupper.

Tiden i det nya landet är avgörande för integration. De första somalierna hade kommit till Finland på 1990-talet. Man kan se att det har hänt en positiv förändring med tiden om somaliernas integration överlag. Den positiva förändringen är förknippad med sysselsättning, allt flera somalier är sysselsatta inom olika branscher som bussar, städbranschen, social- och hälsovården, många hade också öppnat egna små företag. Somalierna studerar allt flitigare i Finland, idag finns fler studerande bland somalierna i Finland än i andra invandrargrupper. Somalierna är aktiva i samhället och de har grundat mest föreningar och organisationer jämfört med andra invandrare. Samhällets frågor både i Finland och i återuppbyggnaden av hemlandet är man mycket medveten. Enligt teorin av Alitoppa-Niittamo är integreringen en överlag tidskrävande och individuell process. Efter flera år eller årtionden når individen balans mellan den gamla och den nya kulturen. De flesta artiklarna var eniga om att ålder är en faktor som påverkar integrationen. Det bestämmer t.ex. hur pass mottaglig personen är förändring och att börja från början. För äldre personer är det inte lika lätt som för yngre. Enligt Alitolppa-Niittamo påverkas integrationsprocessen av individens demografiska egenskaper som ålder.

Bristen på sociala nätverk var också bland de faktorer som påverkar somaliska kvinnors integration och försvårade integrationen i det nya landet. I resultaten kommer också fram att somaliska kvinnor saknar tidigare utbildning från sitt hemland och många av de äldre somaliska kvinnorna är illitterata. De somaliska äldre kvinnorna är hemmafruar som befinner sig utanför arbetslivet, vilket gör att socialnätverken till det samhället är brutna. Enligt teorin försnabbar integreringsförmågan anpassningsprocessen i det nya landet. Personer med låg integreringsförmåga får svårt med processen och kan lättare drabbas av emotionell stress. Enligt teorin kan två personer från samma land integreras på olika sätt. Det finns en skillnad mellan en ung utbildad man från en storstad och en äldre kvinna från landsbygden. Framförallt innebär att integreras att kunna språket i det nya landet. Om man inte kan språket är det också svårt att etablera kontaktnätverk till representanter för majoritetsbefolkningen.

7.2 Metoddiskussion

Metodvalet i min studie var litteraturstudie baserad på tidigare forskning om faktorer som försvårar andraspråksinläringen och därtill integrationen i det nya landet för so-

maliska kvinnor. Detta för att få en helhetsbild över situationen. För att främja integrationen hos olika folkgrupper måste man först kartlägga vilka hinder som kan finnas för en lyckad integration. Att genomföra en kvalitativ studie skulle säkert ha varit bättre i och med att man då skulle ha fått spontana reaktioner med i arbetet från kvinnors egna berättelser. Att genomföra en litteraturstudie skulle ändå inte förändra resultaten. Innan jag bestämde mig för vad mitt arbete skulle handla om, var jag medveten om somaliska kvinnors kommunikationssvårigheter. I detta arbete ville jag endast kartlägga vilka faktorer som orsakar svårigheterna. Jag ville veta hur det hela hänger ihop med händelserna i hemlandet, kvinnors förflutna och dylikt. Skulle man ha genomfört en kvalitativ studie skulle jag ha fått information endast ur ett individcentrerat perspektiv medan jag var ute efter ett bredare perspektiv. Därför anser jag att en litteraturstudie var den rätta för mig.

Jag ansåg även att det fanns gott om litteratur som jag kunde stöda mitt arbete på. Litteraturen jag använde hittades i olika bibliotek och databaser. Sökresultatet gav många träffar men många av de artiklar som hittades hade inte tagits med, eftersom de inte behandlade det som jag var ute efter. Artiklarna som valdes blev 8 vetenskapliga artiklar som alla var genomförda i Finland. Litteraturens innehåll analyserades med hjälp av analysmetod, där kategorisering gjordes och kategorierna fylldes med innehållet av artiklarna. Artiklarna som användes i detta arbete behandlade problemet i olika kontext t.ex. vårdvetenskapliga artiklar fanns det gott om. Somaliska kvinnor använder vårdtjänster, t.ex. mödrarådgivningen, ofta eftersom stor familj hög värderas i denna kultur. Inom vården hade man märkt kvinnors kommunikationssvårighet och där har det också forskats mest. Ursprungligen hade jag tänkt använda mig av artiklar från hela världen, men begränsade mitt val till Finland eftersom det fanns gott om litteratur här och artiklarna var lättare att få tag på. Trots att de artiklarna är skrivna i Finland betyder det inte att resultatet inte kan generaliseras, eftersom problemen är det samma i alla de länder där somaliska äldre kvinnor finns som skall lära sig ett nytt språk. Resultaten av artiklarna är jag nöjd med.

7.3 Avslutande diskussion

Det finns orsaker till att den somaliska äldre hemmafrun inte lätt klarar av att lära sig det nya landets språk. Genom mina observationer i kontakt med sådana kvinnor, där jag

många gånger har varit med om situationer där kvinnan i kontakt med olika myndigheter bad mig om tolkningshjälp, har orsakerna lite klarnat för mig. Ofta var det frågan om att kvinnan hade ärende till någon myndighet t.ex. hos läkaren eller hos FPA och då behövde hon tolk, vilket jag var. Sådana situationer är vanliga hos de här kvinnorna att de med sina bristande språkliga färdigheter ber om hjälp av vänner, släkter eller familjemedlemmar.

Jag själv upplevde situationen som trevlig och tyckte att det är bra att man kan hjälpa någon. Efteråt hade jag funderat om sådana saker som rätt till privat liv och hur språkliga brister kan skada det privata livet. I sådana situationer där man inte använder sig av professionell tolk, utan ber sina vänner, slakten, familjen finns det större risk för att inte kunna skydda sitt privata liv.

Många kvinnor var redan utbildade innan de kom till Finland och har kanske till med varit med i arbetslivet i Somalia. Att fortsätta avbrutna studier eller att få jobb i det nya samhället har ändå visat sig vara oerhört svårt för många kvinnor.

Då man inte har sådana sysslor som utbildningsplats eller jobb utanför hemmet blir man lätt isolerad från samhället och ju längre tid detta pågår dess hopplösare blir situationen för kvinnan. Då man studerar intervjuer som Marja Tiilikainen har haft med en del somaliska kvinnor kring deras situation och funderingar, märker man hur kulturella skillnader och erfarenheter från hemlandets situation från förr och nu håller kvinnorna tillbaka. De har svårt med integreringen och att anpassa sig till nya samhället på samma sätt som i hemlandet, man märker i intervjuerna att självförtroendet har försämrats i och med flyktingskapet och då de har tagit sig till nya länder. Trots att kvinnans ställning och trygghet har förbättrats i det nya landet har ändå självförtroendet påverkats av det förflutna och nya omständigheter i det nya landet. I Somalia var kvinnorna aktivare, många kvinnor bedrev affärer, skötte om familjen och slakten och höll på med allt möjligt, numera språksvårighet, olika kulturer och depression begränsar kvinnans framgång i Finland och i många andra länder.

KÄLLOR

Alitolppa-Niitamo, Anne 1993: *Kun kulttuurit kohtaavat. Matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki:

Otava.

Alitolppa-Niitamo, Anne – Ali, Abdullahi 2001: *Somalidiaspora Suomessa – muutoksia, haasteita ja haaveita*. I: A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, red., *Monnietni-
syys, yhteiskunta ja työ*. Helsingin yliopiston Tutkimus ja koulutuskeskus Palmenia.
Palmenia kustannus.134-148 s.

Chalmers, B & Omer-Hashi, K. 2002. What Somali women say about giving birth in Canada. I: *Journal of Reproductive & Infant Psychology* 4/2002. Årgång 20, s. 267-282. London: Psychology Press.

Comerasamy, H.; Read, B.; Francis, C.; Cullings, S. & Gordon, H. 2003. The acceptability and use of contraception: a prospective study of Somalian women's attitude. I: *Journal of obstetrics and gynaecology* 4/2003. Årgång 23, s. 412-415. Oxfordshire: Taylor & Francis.

Davies, M. & Bath, P. 2001. The maternity concerns of Somali women in the United Kingdom. I: *Journal of Advanced Nursing* 2/2001. Årgång 36, s. 237-245. Oxford: Blackwell Publishing Limited.

Degni, F.; Koivusilta, L. & Ojanlatva, A. 2006. *Attitudes towards and perceptions about contraceptive use among married refugee women of Somali descent living in Finland*. I: *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* 3/2006. Årgång 11, s. 190-196. Francis & Taylor group.

Pöyhänen, S. Tarnanen, M. Vehvilainen, E-M. & Viratnen, A. 2011. *Erityistä tukea tarvitsevat aikuiset maahanmuuttajat ja kotoutumiskoulutus asiantuntija puheessa*. I: *soveltavien kielten tutkimuksia*, Jyväskylä. Jyväskylä universitet, Vol. 3, 130–141 s.

Forsander, Annika 2001: *Etnisten ryhmien kohtaaminen*. Forsander, Annika – Ekholm, Elina – Hautaniemi, Petri ym.(red.): *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. Helsingfors: Helsingfors Universitet Tutkimus – ja koulutuskeskus Palmenia. Palmenia-kustannus. 32-56 s.

Forsberg, C & Wengström, Y. 2003. *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och kultur. 208 s.

Friberg, F. 2006. *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur. 154 s.

Hassinen-Ali-Azzanis, T. 2002. *Terveys ja lapset ovat Jumalan lahjoja: etnografia somalialaisten terveyskäsitteistä ja perhe-elämän hoitokäytännöistä suomalaiseseen kulttuuriin siirtymävaiheessa*. Kuopio: Kuopion yliopisto, *Hoitotieteen laitos*. 258 s.

Hernández, M I. 2009. *Monikulttuurisuuden asettamat pedagogiset haasteet luku ja kirjoitustaidon opetuksessa*. Helsingfors: Helsingfors universitet.

Jacobsen, D I. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring – introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. 316 s.

Liebkind, Karmela 2000: *monikulttuurinen Suomi*

Liebkind, K. & Jasinkaja-Lahti, I. 1994: *Syrjintäkokemusten vaikutus maahanmuuttajiin*. I: K, Liebkind, red., *Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen - Etniset suhteet Tutkimuksen valossa*. Helsinki: Gaudeamus. 80–98 s.

Liebkind, Karmela (red.): *Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsingfors: Gaudeamus. 21–49 s.

Migrationsverket i Finland. 2012. *Varaktigt bosatta utlänningar i Finland* 31.1.2012. [pdf]. Hämtat 11.2.2012. <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=1986>

Nyberg, Rainer 2000. *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar - Med stöd av IT och internet, 4 uppl.* Lund: studentlitteratur, 98-99 s.

Pentikäinen, Marja. 2005. *Loputtomalla matkalla. Vietnamlaisien ja somalialaisten kertomuksia pakolaisuudesta.* Saressalo, L. (red.). 252 s. Tammerfors: Etnika OY

Sokonautio, J. 2008. *Palapelin palat paikoilleen* Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Tillgänglig. http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/tutkimset_ja_selvitykset/12_palapelinpalat_paikoilleen_maahanmuuttajien_kokemuksia_kuntoutumiskoulutuksesta_ja_ehdotuksia_sen_kehittamiseksi.pdf Hämtad 14.3.2012.

Tiilikainen, Marja 2003: *Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa.* Tammerfors: Vastapaino.

Tiilikainen, Marja 2000: *Somalinaiset ja maahanmuuton kokemukset.* Leibkind, Karmela (red.): *Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa.* Helsingfors: Gaudeamus. S. 93-111.

Utbildningsstyrelsen. 2006. *Luku ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien koulutus* Tillgänglig. http://www.oph.fi/download/110533_luku_ja_kirjoitustaidottomien_aikuisten_maahanmuuttajien_koulutus_opetussuunnitelma. [pdf]. Hämtat 17.10.2011.

Utlänningsverket i Finland 2010.staistik.[pdf]. Hämtat 17.10.2011. <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=1945>

Virtanen, C. 2008. *"Alla frågar om Somalia, men hon var faktiskt intresserad "* En transkulturell studie om somaliska kvinnors upplevelser av bemötande i mödravården Helsingfor: Arcada- Nylands svenska yrkeshögskola. s.14-16 s

BILAGOR

Författare	årtal	Titel	innehåll
Minna Intke Hernández	2009	Monikulttuurisuuden asettamatt pedagogiset haasteet luku ja kirjoitus- taidon opetuksessa	Undersökningens syfte är att utreda vilka krav an- alfabetismen ställer på inläringen samt hurdana metoder främjar bäst den analfabetiska vuxna in- vandrarens främmande språk inläring.
Pöyhänen, Tar- nanen, Vehvilai- nen, Viratnen & pihlaja	2011	erityistä tukea tarvitsevat aikuiset maahanmuuttajat ja kotoutumiskoulutus asiantuntija puheessa	integrationsutbildningens nytta för vuxna invand- rare i behov av speciell undervisning granskas
Jaana Suokonau- tio	2008	Palapelin palat paikoil- leen	syftet var att mätta vilka nytta integration utbild- ningens har för de in- vandrare som nyligen kommit till Finland.
Alitolppa- Niitamo, Anne – Ali, Abdullahi:	2001	Somalidiaspora Suomes- sa – muutoksia, haasteita ja haaveita.	Behandlar faktorer som påverkar somaliernas an- passningsprocess i Fin- land
Tiilikainen	2003	Arjen islam	Doktors avhandling där Tiilikainen har intervjuat somaliska kvinnor
Tiilikainen	2000	Somalinaiset ja maahan- muuton kokemukset.	Behandlar faktorer som påverkar somaliska kvin- nor och det som rör deras liv i Finland
Leibkind, Jasins- kaja- Lahti	2000	Syrjintä Kokemusten vaikutusmaahanmuuttajiin.	Hur olika invandrare grupper upplever rasism samt vilka faktorer på- verkar mest upplevelsen Samt under vilken förhål- landen.

